PETRUS, DISCIPEL VAN JEZUS CHRISTUS
VOLGENS
DE SYNOPTISCHE EVANGELIEN

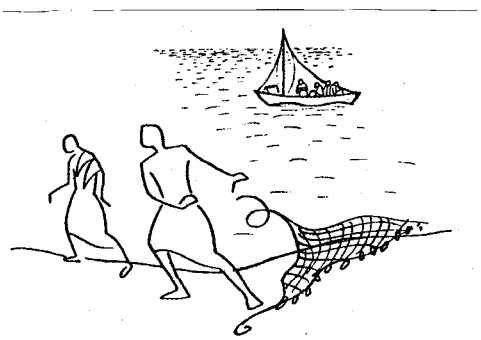

VERANTWOORDING

Het is niet de bedoeling om in dit werkstuk te komen tot een theologie van de apostel Petrus of tot een "Leben Petri Forschung".

Ik heb getracht een beeld te schetsen van Petrus als discipel. Daartoe heb ik mij moeten beperken, gezien ook de vereiste omvang van dit werkstuk, tot de synoptische evangeliën.

Er kwamen zeer veel problemen naar voren, waarvan er slechts enkele onderzocht konden worden.
Toch hoop ik dat dit werkstuk een aanzet mag zijn van een eventueel later nog eens te maken uitgebreidere studie over Petrus.

J.K.C. Kronenberg

Apeldoorn, augustus 1978

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
NAMEN	1
- Simon: Kepha - Petros	1
- Simon, bar-Jona	4
LEVENSLOOP	6
- Volgens de evangeliën	6
- Volgens de Handelingen	9
PETRUS VOLGENS DE SYNOPTISCHE EVANGELIEN	11
- Petrus volgens het evangelie naar Markus	11
Markus 8:27-30: De belijdenis van Petrus	15
- Petrus volgens het evangelie naar Mattheüs	20
Mattheüs 16:16-18a: De belijdenis van Petrus	22
- Petrus volgens het evangelie naar Lukas	31
EPILOOG	34
LITERATUUR	35
REFERENTIES	40

Noem mij geen Petrus meer - ik ben die naam niet waard;
Ik heb mijn Heer verloochend en verlaten,
Ik heb mij aan de kant der vijanden geschaard,
en laf geheuld met die mijn Meester haten.

Noem mij geen Petrus meer - ik ben geen sterke rots;
Eens heb ik Jezus als mijn Heer beleden,
Ik heb Hem aangebeden als de Christus Gods;
Wat lijkt mij dat nu eindloos lang geleden.

In deze nacht verloor ik alles wat ik had:
mijn hoop en mijn geluk en mijn vertrouwen.
Maar alle liefde, die ik ooit voor Hem bezat
brandt als een vlam die nimmer kan verflauwen.

Ik heb Hem lief, ik heb Hem lief, maar zie Zijn blik
waarmee Hij mij bedroefd heeft aangekeken.
Ja Heer, ik heb verraad gepleegd - ik deed het, ik;
Slechts wenend kan ik om genade smeken.

Nel Benschop

NAMEN

Simon: Kepha - Πετροσ

Petrus' eigenlijke naam was Simon of Symeon - שִׁמְעוֹן - een bij de Joden vaak voorkomende naam.
De Semietische vorm komt slechts voor in Hand. 15:14 en 2 Petr. 1:1. De evangelisten gebruiken de naam Simon - Σιμων -. Deze Griekse naam is niet ontstaan uit een vergrieksing van de Hebreeuwse naam, maar is veeleer "echt-Grieks". /1/
Met O. Cullmann /2/ is waarschijnlijk aan te nemen, "dasz der ursprünglich hebraïsche Name Symeon späterhin durch den ähnlich klingenden griechischen ersetzt worden ist.".
Volgens de vier evangelisten heeft pas Jezus aan Simon de bijnaam Kepha gegeven. Het is niet duidelijk bij welke gelegenheid en om welke reden Simon de bijnaam Petrus - Kepha - kreeg (vgl. Mk. 3:16 par.; Joh. 1:42).
Slechts Matthëüs (16:17v) brengt haar in verband met de "primaatsbelofte".
O. Cullmann wijst op de woordspeling, die in het Grieks verloren gaat. In het Grieks luidt immers Simons bijnaam Πετροσ, terwijl het woord "rots" Πετρα luidt. In het Aramees hebben we echter in beide gevallen het woord "Kepha", zodat alleen in het Aramees de woordspeling tot zijn recht komt. In het Nederlands vertaald zou Jezus gezegd hebben: "Gij zijt Kepha en op deze kepha zal Ik mijn gemeente bouwen.". "Hier sind also Name und Sache formal identisch. Daher ist anzunehmen, dasz das Wort aramäisch gepragt worden ist." /3, 4/
Kepha is dus Petrus' bijnaam, een Aramees woord dat betekent "steen", "rots".[1)]
Johannes gebruikt in zijn evangelie de Arameese vorm Kepha, terwijl de synoptische evangeliën, de Handelingen en 1 Petrus 1:1 steeds de Griekse vertaling gebruiken.

---

1) Vgl. Grundmann /5/.
"Kepha, griechisch Πετροσ, ist eine zum Eigennamen gewordene Sachbezeichnung; sie bezeichnet wie Πετρα den Felsen "nach seiner überragenden Höhe, nach seiner unerschütterlichen Festigkeit, nach seiner Eigenschaft als Zufluchtsort (Felsenhöhle)" ....
Das altgriechische Πετροσ = Stein liegt hier nicht im Blickfeld."

Volgens Cullmann is Kepha in de mond van Jezus niet als eigennaam te verstaan, maar als betekenisvolle bijnaam, een soort "Sachbezeichnung", zoals de bijnaam Βοανηργεσ voor de Zebedaeën (Mk. 3:17). "Es entspricht jüdischer Sitte, als Beinamen Worte zu wählen, die irgendwie auf eine besondere Situation als Verheiszung hinweisen und ihren Träger verpflichten sollen. Wir kennen solche Beispiele aus dem Alten Testament (Gen. 17:5vv, 17:15, 32:29, Jes. 62:2, 65:15) und in ähnlicher Weise erhielten auch Schüler von ihrem Rabbi einen Beinamen." /6/
Dat de eerste christelijke gemeente de naam Kepha ook als een bijnaam heeft verstaan, bewijst het feit dat men het in het Grieks vertaald heeft, wat bij een eigennaam niet gebruikelijk was (Πετροσ).
Kepha - Πετροσ heeft zich niet alleen doorgezet, maar heeft zelfs de oorspronkelijke naam van de drager, Simon, verdrongen.
Paulus noemt Petrus regelmatig Κηφασ (1 Kor. 1:12). Hij kent ook de Griekse vorm Πετροσ (Gal. 2:7-8), maar nergens spreekt hij van Simon. Bij Paulus is de naam Κηφασ - Πετροσ tot een eigennaam geworden.
Zowel in de evangeliën als in Handelingen komt de oorspronkelijke naam Simon relatief zelden voor (Mk. 1:16,29,30,36) en weliswaar met een zekere voorliefde in woorden van Jezus (Mt. 17:25, Luk. 22:31). Karakteristiek is Mk. 14:37, waar Jezus Petrus met Simon aanspreekt, terwijl de evangelist reeds de veelvuldiger voorkomende vorm Πετροσ gebruikt. Ook bij de latere evangelisten Mattheüs en Lukas is de naam Simon nog niet geheel verdwenen (Luk. 4:28, 5:3-5,10, 24:34).

Bij de uitdrukkingen Σιμων ὁ ἐπικαλουμενοσ Πετροσ (Hand. 10:5,18, 32, 11:32), Σιμων ὸν .... ὠνομασεν Πετρον (Luk. 6:14) en Σιμων ὁ λεγομενοσ Πετροσ (Mt. 4:18 en 10:2) is het niet zeker of hier Πετροσ gebruikt is als bijnaam of reeds als eigennaam is bedoeld, zoals dit voorkomt in de vaker voorkomende uitdrukking Σιμων Πετροσ (Mt. 16:16, Luk. 5:8, Joh. 1:40, 6:8,68 enz.) en in die plaatsen, waar Πετροσ de naam Σιμων volledig verdrongen heeft (Mk. 5:37, 8:29,32,33, Mt. 8:14, 14:28 enz., Luk 8:45,51 enz., Hand. 1:13,15, Joh. 13:8,37 enz., evenzo 1 Petr. 1:1).
Te concluderen valt, dat er een ontwikkeling is aan te geven in de aanduiding van Petrus:

Eerst komt de naam Kepha als bijnaam voor van Simon; vervolgens haar Griekse vertaling Πετροσ; en steeds meer gaat Πετροσ de naam Simon verdringen en wordt zelf tot eigennaam.

Kepha is in het Grieks een vrouwelijk woord dat eindigt op een -a. In het N.T. wordt voor de vertaling een weinig gebruikt Grieks woord gekozen, dat de mannelijke uitgang -os heeft: Πετροσ (Joh. 1:42). "Der Bedeutungsunterschied zwischen Petros und Petra ist nicht wesentlich. Denn wenn auch ursprünglich Petra eher den gewachsenen Felsen bezeichnet, Petros eher den losgerissenen Felsblock, so ist diese Unterscheidung nicht streng durchgeführt." /6/

De naamgeving van "Petrus Rots" gaat volgens het overeenstemmende getuigenis van de evangeliën niet terug op de discipelen (zie /7/), maar op Jezus. Volgens W.C. van Unnik zijn er omtrent de bijnaam die Petrus kreeg twee tradities (Joh. 1:43 en Mt. 16:17vv). Aan de ene kant is er de opvatting dat Petrus de eerste discipel zou zijn geweest die het Messiaanse geheimenis van Jezus had doorgrond. Aan de andere kant staat de opvatting dat Petrus deze naam ontving, omdat hij een der eerste getuigen van de Opgestane was (Mk. 16:7, Hand. 10:41, 1 Kor. 15:3). /8/
Het is niet duidelijk bij welke gelegenheid Simon zijn bijnaam Petrus van Christus heeft ontvangen (vgl. Mt. 16:17v, Mk. 8:27vv, Mk. 3:16, Joh. 1:42).
Volgens Mk. 3:16, Joh. 1:42 heeft Jezus zelf aan Simon de bijnaam Petrus gegeven. Bij Mt. draagt Simon deze naam reeds, als hij in 4:18 voor het eerst genoemd wordt. In Mt. 16:18 zou het dan niet gaan om een "Namenserteilung, sondern um eine Deutung des Namens Petrus"./9/.
Volgens O. Cullmann is het onmogelijk de afwijkingen in de verschillende teksten met elkaar te harmoniëren. "An sich hat der Zeitpunkt der Namengebung keine grundlegende Bedeutung. Wichtig ist dagegen 1. die Tatsache, dasz nach dem übereinstimmenden Zeugnis des Markus-, des Matthäus- und das Johannesevangeliums Jesus dem Petrus diesen Namen verliehen hat"; 2. slechts Matthëus brengt de naamgeving in verband met de Petra-belofte in hoofdstuk 16. /10/

Wat betekende de naam Κηφας - Πετρος in de mond van Jezus? Waarom heeft Jezus deze discipel en slechts hem de bijnaam "rotsman" gegeven? Men is het erover eens dat Petrus niet vanwege zijn karakter de bijnaam "rotsman" heeft gekregen, want naar zijn karakter was hij geen rots, maar een man met een labiele aard. Reeds in het begin van de derde eeuw na Christus hebben de roomse pausen Mt. 16 gebruikt, om hun aanspraak op de leiding van de kerk te funderen, die hen als opvolgers van Petrus door Christus overgedragen zou zijn. Maar Mt. 16 spreekt niet van opvolgers van Petrus. Spreekt Jezus in Mt. 16:18 van het leggen van een fundament, of van de bouw der kerk? We zullen in het vervolg, bij de bespreking van Mt. 16:18 proberen op deze vragen in te gaan.

Simon, bar-Jona

Bij de verschijning van de Here aan de discipelen bij de zee van Tiberias wordt Petrus volgens Joh. 21 driemaal aangesproken als Simon, bar-Jona.

Voorzover H. Mulder heeft kunnen nagaan, is er geen verschil van mening over de vraag, hoe deze relatie: "zoon van" in Joh. 21 in het Grieks met een genitivus aangegeven, maar in Joh. 1 voluit genoemd, moet worden verstaan. Men is het er unaniem over eens, dat de vader van Simon Petrus Johannes heette en dat dus in deze vraag de familieverhouding telkens geaccentueerd wordt.
H. Mulder zelf denkt echter aan een andere relatie.
"De woorden "zoon van" kunnen een wijdere betekenis hebben dan die van directe nakomeling. Ze kunnen ook een geestelijke verwantschap tot uitdrukking brengen. Petrus noemt aan het slot van zijn eerste brief Marcus zijn zoon. Stellig moeten we daarbij niet aan bloedverwantschap denken. .... De discipel wordt (bij zijn roeping) geconfronteerd met zijn verleden, echter niet met zijn geboorte als zoon van Johannes, zijn vader, maar met de relatie tot de man, die geestelijk grote invloed op hem uitoefende en hem wees op de vervulling van Gods beloften: Johannes de Doper."
Op deze relatie zou Jezus nu zinspelen, volgens Mulder, als hij Simon aanspreekt: "Gij zijt de zoon van Johannes, gij zult Cephas heten (1:43), d.w.z. gij hebt in het geloof tot op dit ogenblik Johannes de wegbereider van de Heer gevolgd, gij zult Cephas he-

ten, gij zult zelf in het Koninkrijk der hemelen een bijzondere plaats innemen. Gij zult op uw beurt door uw prediking het fundament van de nieuwtestamentische gemeente leggen." /11/

Bij de belijdenis in Caesarea Philippi wordt Petrus' nieuwe taak meer nauwkeurig omschreven. Simon, zoon van Jona, - blijkbaar een afkorting van Johannes - die bij zijn roeping reeds als Cephas werd aangeduid, zal de petra zijn, waarop de gemeente zal worden gebouwd.

Vgl. O. Cullmann: "Die Hypothese, nach der bar-Jona den Petrus als "Schüler des Johannes des Täufers" bezeichne, kann nicht begründet werden." /12/

De opvatting van R. Eisler dat Jona niet de afkorting zou zijn van Johannes, maar de anarchist, de revolutionair, de aanhanger van de anti-Romeinse beweging der Zeloten, de terrorist, is af te wijzen. /13, vgl. 14, 15/.

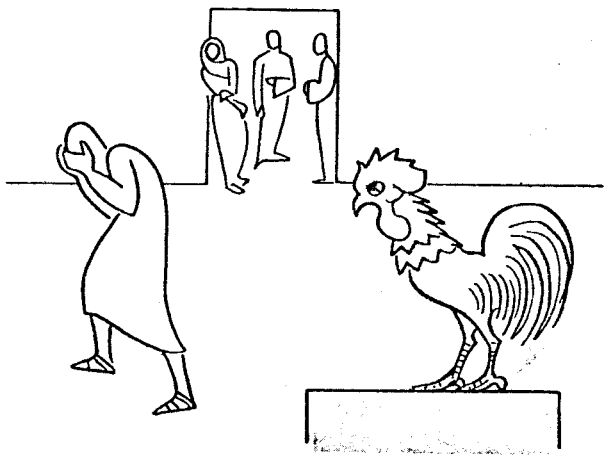

LEVENSLOOP

Volgens de evangeliën

Petrus stamde uit een klein joods vissersdorpje aan de oostelijke oever van de Jordaan, bij haar uitmonding in het meer van Genesareth, Bethsaïda - "Vissersdorp" - gemaamd. (Joh. 1:44)
Hij was de zoon van een niet nader genoemde Johannes.
Zijn geboortejaar is niet bekend, maar hij zal omstreeks dezelfde tijd geboren zijn als zijn Meester Jezus.
In Bethsaïda zal Petrus ook wel Grieks hebben leren spreken, immers Bethsaïda was een plaats die onder Griekse invloed stond.[1)]

Petrus was volgens Hand. 4:13 een ongeletterd en eenvoudig man - ἀνθροποσ ἀγραμματοσ και ἰδιωτη.
Hij had noch volgens rabbijnse, noch volgens Griekse ideeën gestudeerd. Hij was maar een eenvoudige visser, die samen met zijn broer Andreas en evenals de zonen van Zebedeüs, Jakobus en Johannes, een vissersbedrijf uitoefende (Mt. 4:18, Mk. 1:16v, Luk. 5:10) met een eigen boot (Luk. 5:3). Ook naar zijn taalgebruik was hij een Galileeër (Hand. 2:8) en hij was dan ook te Jeruzalem herkenbaar aan zijn Galileesche uitspraak van het Aramees (Mt. 26:73).

Later verhuisde Petrus naar het naburige Kapernaüm, waar hij een huis bezat (Mk. 1:29) (of was dit de woning van zijn schoonouders?). Hij was getrouwd[2)] en misschien woonde zijn schoonmoeder bij hem in huis (Mk. 1:30).

Door zijn broer Andreas kwam Simon in aanraking met de Here Jezus. Dat Simon zich ook bezighield met de heilsverwachtingen van Israël blijkt uit de woorden die Andreas tot hem sprak: "Wij hebben gevonden de Messias" (Joh. 1:42) - ἑυρηκαμεν τον Μεσσιαν (perf.).

Voordat Simon door Jezus werd geroepen, schijnt hij samen met zijn broer Andreas tot de kring van de discipelen van Johannes de Doper behoord te hebben (vgl. Joh. 1:35-42)[3)].

---

1) G. Dalman: "Wer in Bethsaida aufgewachsen war, wird nicht nur griechisch verstanden, sondern auch durch den Verkehr mit Fremden abgeschliffen und an griechischen Kultur gewöhnt sein." /16/
2) Zijn vrouw begeleidde hem later op zijn zendingsreizen (1 Kor. 9:5). "The later accounts of his children and of the martyrdom of his wife are legendary". /17/
3) Vgl. opvatting H. Mulder, pag. 4.

Toen Jezus na de gevangenneming van Johannes de Doper zijn werk in Galilea begon (Mt. 4:12vv, Mk. 1:14, Luk. 4:14v) werd Petrus samen met zijn broer Andreas weggeroepen van het visserswerk om Hem als discipel te gaan volgen (Mk. 1:16vv, Luk. 5:1vv).

In de kring der apostelen, die Jezus uit zijn grotere kring van volgelingen aanstelde en uitkoos)Mk. 3:13-19: ἐποιησεν, Luk. 6: 13-16: ἐκλεγομαι) nam Petrus een belangrijke plaats in (Mk. 5:37, 9:2, 14:33). Hij had de onbestreden leiding en wordt daarom in de apostelverhalen altijd vooraan geplaatst.[1)]

Samen met Jakobus en Johannes, de zonen van Zebedeüs, behoorde Petrus tot de drie door Jezus meest bevoorrechte apostelen. Zij mogen getuigen zijn van bijzondere daden: de opwekking van het dochtertje van Jaïrus (Mk. 5:37, Luk. 8:51), openbaringen van Jezus: de verheerlijking van Jezus op de berg (Mt. 17:1, Mk. 9:2, Luk. 9:28) en van Jezus' worsteling in Gethsemane (Mt. 26:37, Mk. 14:33)[2)].

De bijzondere positie van Petrus in de kring der discipelen komt ook daarin aan het licht, dat de ontvangers van de tempelbelasting zich als vanzelfsprekend eerst tot hem richten (Mt. 17:28-31). Uit die positie wordt dan verder ook begrijpelijk dat de (latere) evangelisten juist hem als de sprekende (vgl. Mt. 18:12, Luk. 12: 41) of handelende noemen.
Ook in het verhaal van de wonderbare visvangst is Petrus de woordvoerder van de discipelen (Luk. 5:1-11).

Toen de Here zijn discipelen twee aan twee uitzond (Mk. 6:7), zal Petrus wel Johannes als zijn metgezel hebben ontvangen. Samen moesten ze het Pascha voorbereiden (Luk. 22:8, vgl. Mk. 14:13: "twee van zijn leerlingen"). Petrus was het hoogstwaarschijnlijk, die Johannes - ὁ μαθητης ὁν ἠγαπα ὁ Ιησους - wenkte, de Here te vragen wie Hem verraden zou (Joh. 13:23v). Johannes was bekend in het huis van hogepriester Kajafas en zal er wel voor gezorgd hebben dat Petrus binnengelaten werd (Joh. 18:15vv).

---

1) Vgl. de apostellijsten: Mt. 10:2, Mk. 3:16, Luk. 6:14, Hand. 1: 13. Ondanks de onderlinge verschillen, wordt in elk de naam van Petrus het eerst genoemd (Mt.: πρωτος). Deze voorrangspositie komt ook tot uitdrukking in de wending: "Petrus en de zijnen" (Mk. 1:26, Luk. 9:32, vgl. ook Mk. 16:7).
2) Petrus gaat hier steeds aan Jakobus en Johannes vooraf.

Op de eerste dag der week gingen zij ook samen snel voort naar de hof van Arimathea, nadat Maria van Magdala hen verteld had, dat de Here was "weggenomen uit het graf" (Joh. 20:1vv).
In Joh. 21:20 worden Petrus en Johannes wederom samen genoemd bij de ontmoeting met Jezus aan het meer van Tiberias (Joh. 21:28).

Petrus blijkt een emotioneel en impulsief mens te zijn, die snel besliste en een onstuimig temperament had. Hij is de haantje de voorste: hij reageert vaak zonder na te denken. Een man, die zichzelf nogal hoog aanslaat, maar ook snel tot berouw kan komen. Maar toch was hij vol liefde voor zijn Here (Joh. 18:10, 21:17) en achtte Hem zeer hoog (Luk. 5:5,8, Joh. 13:6vv).
Impulsief als hij is, klimt hij overboord en wandelt door zijn geloof in Jezus over het water. Maar als hij twijfelmoedig wordt, zinkt hij weg en schreeuwt: "Here, red mij" (Mt. 14:27b-31).
Petrus was het, die bij Caesarea Philippi beleed[1], dat Jezus de Christus, de Zoon van God is (Mt. 16:16, Joh. 6:68v), maar kort daarna wordt hij door Jezus bestraft als een instrument van de Satan (Mt. 16:23).
Op de berg der verheerlijking voert Petrus het woord en doet spontaan het voorstel om drie tenten op te slaan (Mk. 9:5). Hij schrikt er ook niet voor terug tot Jezus de vraag te richten over het loon van de navolging (Mk. 10:28). Hij was het die bij de voetwassing zich niet de voeten wilde laten wassen door Jezus, maar ook zijn handen en heofd wilde hij door Hem laten reinigen (Joh. 13:6vv).

Zijn trouwe aanhankelijkheid en tevens zijn impulsieve ondoordachte aard komen aan het licht in de manier waarop hij Jezus' voorspelling, dat alle leerlingen aanstoot aan Hem zouden nemen, niet voor zichzelf wil laten gelden. "Al zouden allen aanstoot aan U nemen, ik zeker niet!" (Mt. 26:33, Mk. 14:29). Petrus is bereid om met Jezus de gevangenis en - als het zou moeten - zelfs de dood in te gaan (Luk. 22:33, Joh. 13:36). Maar als het erop aankomt, verloochent hij zijn Meester drie maal (Mt. 26:69vv, Mk. 14:66vv, Luk. 22:54vv, Joh. 18:17vv) en gaat hij vol berouw en schaamte huilend als een kind in alle eenzaamheid zijn weg (Mk. 14:54-62).

---

1) In de evangeliën springen het belijden en verloochenen van Petrus sterk naar voren.

Petrus' impulsiviteit blijkt ook bij de gevangenneming van Jezus in Gethsemane. Hij grijpt een "zwaard" en slaat de slaaf van de hogepriester, Malchus, een oor af (Joh. 18:10). Petrus zal zijn Meester wel eens verdedigen tegen die troep verraders.

Volgens Paulus heeft Petrus als eerste uit de kring van de Twaalf de verrezen Heiland gezien.[1] Hij ontvangt daardoor de verzekering van de blijvende band met Christus. /18/
Bovendien heeft de Here in de verschijning aan de zee van Tiberias in het bijzijn van de bekendste discipelen - Jakobus en Johannes waren ook aanwezig (Joh. 21:2) - nadrukkelijk Petrus' apostolische taak bevestigd (Joh. 21:15-18). Dat Petrus zich daarvan bewust is geweest, kan uit de Handelingen der Apostelen worden afgelezen.

Volgens de Handelingen

"In de eerste helft van dit boek is Petrus bij nagenoeg alle gebeurtenissen rechtstreeks betrokken en onbetwist de belangrijkste verschijning." /18/
Zijn leidende positie is terstond al zichtbaar in de door hem georganiseerde en geleide keuze van Matthias ter vervulling van Judas' leeggeworden plaats, waardoor de kring van de Twaalf weer volledig wordt (1:15-26).
Op Pinksteren is hij het die de eerste, indrukwekkende, zendingspreek over het heil en de betekenis van Christus houdt (2:14-49). Ook in het verdere verloop, ook daar waar de andere apostelen worden genoemd, verschijnt Petrus als de leidende figuur (vgl. 2:37, 5:29).
Bij de genezing van de kreupelgeborene (3:4) is Johannes weliswaar zijn metgezel, maar is Petrus echter weer de woordvoerder en degene die eigenlijk handelend optreedt. Hij verdedigt het evangelie ten overstaan van de Joodse overheid (4:8, 5:29), spreekt tot het volk (3:12) en voltrekt het Godsgericht aan Ananias en Saffira (5:1-10).
Hij wordt samen met Johannes door de apostelen uitgezonden naar Samaria om de zendingsarbeid aldaar te controleren (8:14v) en bestraft daar de tovenaar Simon Magus (8:20-24).

---

1) Men zou het opvallend kunnen noemen dat geen van de synoptici deze belangrijke gebeurtenis verhaalt, maar alleen Lukas (24:24) ze in het voorbijgaan vermeldt.

Hij geneest Aeneas (9:34) en wekt Dorcas op (9:40).
In het huis van Simon de leerlooier ontvangt hij een visioen, dat de scheidsmuur tussen Joden en heidenen is neergehaald (10: 9vv) en als gevolg hiervan laat hij zich naar Caesarea, naar het huis van de heidense hoofdman Cornelius brengen om hem het evangelie te verkondigen (10 en 11). De tijd was nu eindelijk gekomen, waarin het eigenlijke zendingswerk kon beginnen.
Het evangelie zou uitgaan in de hele heidenwereld. Door Petrus mocht de laatste slagboom worden opgeheven. /19/
Hij moest zich echter voor de doop van Cornelius en diens huis "voor de broeders uit de besnijdenis" - οἱ ἐκ περιτομης - in Jeruzalem verantwoorden (11:1-18).

Daarna horen we nog maar weinig van Petrus. Bij de vervolging van de oergemeente door Heredes Agrippa I wordt Petrus gevangengenomen, maar wordt door een engel op wonderbare wijze bevrijd (12: 6vv, vgl. 5:19vv). Hij gaat dan eerst naar het huis van Maria (12:12) en vervolgens naar een andere plaats - εἰς ἕτερον τοπον - (12:17).
Bij het apostelconvent is hij weer in Jeruzalem, waar hij met Jakobus, de broeder des Heren, en Johannes, één der Zebedaeën, tot de "zuilen" - στυλοι - behoorde.(15:1vv, Gal. 2:1-9).
Petrus is het, die door zijn woorden de vrijheid der heidenchristenen ten aanzien van de Joodse wet, in de zin van Paulus en Barnabas, doorzet.
Kort daarop verbleef hij in Antiochië aan de Orantes en werd door Paulus ernstig berispt, omdat hij zich door de uit Jeruzalem afkomstige Jodenchristenen beïnvloeden liet, de tafelgemeenschap met de heidenchristenen op te geven (Gal. 2:11vv).

Over de verdere levensloop van Petrus en zijn zendingsreizen buiten Palestina (vgl. 1 Kor. 9:5 en Gal. 2:7) worden we slecht geïnformeerd.

DE VERSCHIJNING AAN DE ZEE VAN TIBERIAS

PETRUS VOLGENS DE SYNOPTISCHE EVANGELIEN

Petrus volgens het evangelie naar Markus

Simon of Petrus[1] neemt in het evangelie naar Markus een belangrijke positie in: men zou zelfs kunnen zeggen dat Markus[2] ons de "Grundzüge" van het beeld van Petrus volgens de evangeliën weergeeft, zoals het ons het meest vertrouwd voorkomt.
Hieronder volgen de passages in het evangelie naar Markus die Petrus betreffen:

1:16
Simon en zijn broer Andreas waren vissers op het meer van Genesareth.

1:17-18
Jezus riep hen op als zijn eerste discipelen om Hem te volgen en vissers van mensen te worden.

1:29-31
In het huis van Simon en Andreas te Kapernaüm genas Jezus de schoonmoeder van Simon.

1:35-38
Toen Jezus na een dag, waarop Hij te Kapernaüm zieken had genezen, bad, vonden Simon en anderen Hem en vertelden Hem dat het volk Hem zocht; Jezus wilde echter naar de naburige plaatsen om ook daar te prediken.

3:14-16
Jezus stelde er twaalf aan, die bij Hem zouden zijn en door Hem uitgezonden, zouden prediken en boze geesten uitdrijven; en de eerste op deze naamlijst is Simon, "die Hij de bijnaam Petrus gaf".

---

1) In Mk. 3:16 komt voor het eerst de uitdrukking voor: "Simon, die Hij de bijnaam Petrus gaf" - και ἐπεθηκεν ὀνομα τῳ Σιμωνι Πετρον ; Voordien, namelijk in 1:16,29,30 en 36, komt slechts de naam "Simon" - Σιμων - voor. Na Mk. 3:16 komt de bijnaam "Petrus" - Πετροσ - achttien keer en "Simon" slechts eenmaal voor (14:37).

2) Eusebius geeft in zijn werk een fragment van Papias, omstreeks 130 A.D. bisschop van Hiërapolis in Phrygië. Deze Papias vertelt: "En de presbyter (Johannes) placht te zeggen: Markus nu was de hermeneut van Petrus en schreef nauwkeurig neer wat hij zich door het geheugen eigen gemaakt had. Wat door de Heer gezegd of gedaan was schreef hij echter niet neer in volgorde. Hij hoorde immers de Heer niet noch volgde hij Hem, maar later volgde hij Petrus, die de leringen gaf met het oog op de verzamelingen van gezegden. Markus maakte echter niet een soort van geregelde opstelling van de woorden des Heren. Hij faalde dan ook niet door sommige dingen uit het geheugen neer te schrijven. Want voor één ding droeg hij zorg: om niets van het gehoorde weg te laten of er iets misleidends aan toe te voegen."/20/

5:37
Toen Jezus het huis van de overste der synagoge betrad, om diens dochter weer levend te maken, stond Hij niemand, behalve Petrus, Jakobus en Johannes, toe met Hem mee te gaan. Dit is de eerste van de drie situaties, waarin een groepje van drie discipelen uit de Twaalven op de voorgrond treedt.

8:27-33
Op weg naar Caesarea Philippi antwoordt Petrus op de vraag van Jezus: "Wie zegt gij, dat ik ben?" met de woorden: "Gij zijt de Christus". Jezus beval hen het niemand te zeggen, en onderwees vervolgens de discipelen over het lijden, de dood en de opstanding van de Zoon des mensen. Toen Petrus Jezus hierover verwijten maakte, bestrafte Jezus Petrus en noemde hem Satan.

9:2-13
Jezus nam Petrus, Jakobus en Johannes mee een hoge berg op en werd voor hun ogen verheerlijkt. Petrus vroeg of hij drie tenten mocht bouwen (voor Jezus, Mozes en Elia) "want hij wist niet wat hij antwoorden moest, want zij waren zeer bevreesd". Een stem uit de wolk sprak tot hen: "Deze is Mijn Zoon, de geliefde, hoort naar Hem". Toen ze van de berg afdaalden, sprak Jezus tot hen over de Zoon des mensen en over Elia. Dit is de tweede scène met de "groep van drie".

10:28-30
Petrus zei tot Jezus: "Zie, wij hebben alles prijsgegeven en zijn U gevolgd". Jezus beloofde dat ieder, die familie of bezit prijsgegeven had om Hem te volgen, het honderdvoudig in dit leven (met vervolgingen) terugontvangen zou en in de toekomende eeuw het eeuwige leven.

11:20-22
Toen Jezus op de dag na de vervloeking van de vijgeboom met Zijn discipelen weer langs die plaats kwam, herinnerde Petrus zich dit en vestigde de aandacht op de verdorde vijgeboom. Jezus vermaande hen geloof in God te hebben.

13:2xv
Toen Jezus na de voorspelling van de verwoesting van de tempel op de Olijfberg was gaan zitten, vroegen Petrus, Jakobus, Johannes en Andreas Hem afzonderlijk, wanneer dat gebeuren zou en gaven zo Jezus aanleiding tot de Rede over de Laatste Dingen.

14:27-28
Bij het Laatste Avondmaal voorspelde Jezus, dat ze Hem allen verlaten zouden, wanneer "de herder geslagen" zou worden, maar dat Hij opgewekt zou worden en hen zou voorgaan naar Galilea.

14:29-31
Toen zei Petrus: "Al zouden allen aanstoot aan U nemen, ik zeker niet!". Jezus voorspelde Petrus dat hij Hem in dezelfde nacht driemaal verloochenen zou; maar Petrus hield hardnekkig vol: "Al moest ik met U sterven, ik zal U voorzeker niet verloochenen.". Dit zeiden zij allemaal.

14:32-42
In Gethsémane zei Jezus tot de andere discipelen, dat zij zich zouden nederzetten, terwijl Hij bad; Hij nam echter Petrus, Jakobus en Johannes met zich mee en sprak tot hen: "Mijn ziel is zeer bedroefd, tot stervens toe". Hij beval hen daar te blijven en te waken terwijl hij wat verderging en bad. Jezus kwam driemaal tot hen terug en elke keer trof Hij hen slapend aan. Toen Hij voor de eerste keer terugkwam, zei Hij tegen Petrus: "Simon, slaapt gij? Waart gij niet bij machte één uur te waken?". Dit is de derde gebeurtenis, waarbij de "groep van drie" betrokken was.

14:54
Toen Jezus gevangengenomen werd en naar de hogepriester en de Raad gebracht werd, volgde Petrus Hem op enige afstand in de hof van de hogepriester.

14:66-72
Daarop verloochende hij Jezus driemaal onder zweren en vloeken. Toen de haan voor de tweede maal kraaide, herinnerde hij zich dat Jezus dat voorspeld had en hij begon te wenen.

16:7
De in het wit geklede jongeling (een engel) zei tot de vrouwen, die naar het lege graf kwamen: "Gaat heen, zegt Zijn discipelen en Petrus, dat Hij u voorgaat naar Galilea; daar zult gij Hem zien, gelijk Hij u gezegd heeft.".

DE ROEPING VAN PETRUS EN ANDREAS

Uit deze teksten is te concluderen dat Petrus voor Markus de meest belangrijke onder de Twaalf is.
In 1:16, 8:27-33, 10:28-30, 11:12-14, 11:20-22, 14:27-31 en 16:7 worden we in het bijzonder opmerkzaam gemaakt op Petrus, hoewel ook de andere discipelen genoemd worden of erbij betrokken zijn.
In 8:27-33, 9:2-13, 10:28-30, 11:12-14 en 11:20-22 treedt Petrus op als woordvoerder voor de anderen en geeft hij ook hun gedachten weer.
In drie situaties, namelijk in 5:37, 9:2-13 en 14:32-42, behoort Petrus, samen met Jakobus en Johannes tot de meest bevoorrechte discipelen en in de in 14:54 en 14:66-72 geschilderde situaties is het Petrus die geheel alleen in het middelpunt staat.
In 9:2-13 spreekt Petrus zowel namens Jakobus en Johannes als voor zichzelf. Maar opvallend is dat Markus ons erbij vertelt, dat Petrus niet wist "wat hij antwoorden moest, want zij waren zeer bevreesd" (vs. 6).

Petrus was voor Jezus' werk een belangrijke persoonlijkheid, maar Markus toont ons toch ook zijn zwakte en geëmotionaliseerdheid.
We worden opmerkzaam gemaakt op de slapende Petrus, die door Jezus berispt wordt (14:32-42).
Wanneer alle discipelen Jezus verlaten hebben en wegvluchten uit Gethsémane (14:50), kan Petrus zijn Meester toch niet in de steek laten en volgt hij "Hem van verre tot binnen de hof van de hogepriester" (14:54).

Maar weinige verzen later verhaalt Markus ons ook op haast dramatische wijze de verloochening van Petrus (14:66-72).

Markus tekent ons de zwakte van Petrus, namelijk in dit verhaal van de verloochening (14:71)[1] en in 8:33, waar Jezus tot Petrus zegt: "Ga weg, achter Mij, satan; gij zijt niet bedacht op de dingen Gods, maar op die der mensen".

Voor Markus was Petrus de representant van alle discipelen. "So kann Markus in Petrus die Verkörperung des Jüngers oder der Jüngerschaft sehen, sowohl in dessen Groszherzigheit wie in seinem Versagen. Als Jünger wird er berufen, Menschenfischer zu werden, und er und sein Bruder geben ein Beispiel, indem sie sofort ihre Netze verlassen und Jesus folgen (1,16-18)". /21/
Zo kan Petrus ook voor de hele kring van discipelen spreken, wanneer hij zegt: "Zie, wij hebben alles prijsgegeven en zijn U gevolgd." (10:28).
Ook in zijn afvalligheid van Jezus in de lijdenstijd is hij kenmerkend voor de groep: "Al moest ik met U sterven, ik zal U voorzeker niet verloochenen. Evenzo spraken zij ook allen." (14:31).

"Wenn schliesszlich Petrus der Typ eines Jüngers ist, dann kann er, da alle Jünger Jesu auch als Musterbeispiele für die Leser des Evangeliums dienen sollen, allen Christen als Musterbeispiel - par excellence - bezüglich der Forderungen, die die Jüngerschaft an sie stellt, dienen." /22/

Markus 8:27-30: Belijdenis van Petrus

Om verwarring met het aan de zeekust gelegen Caesarea te voorkomen, wordt dit het Caesarea Philippi genoemd. Oorspronkelijk heette deze plaats Paneion; later werd het uitgebouwd door Herodes Antipas II, en werd het Neronias genoemd /23/; tegenwoordig heet het Banjas. Herodes de Grote had er een 'Pan-heiligdom' gesticht. Herodes Philippus heeft het tot zijn residentie omgebouwd en het ter ere van keizer Augustus Caesarea genoemd. Al met al een heidens gebied[2]. Het ligt bij de bronnen van de Jordaan, aan de voet van de Hermon.

---

1) Wanneer men dit vers zo verstaat dat Petrus niet zichzelf, maar Jezus vervloekt had. /21/
2) Dillesberger ziet er de prefiguratie van de gemeente te Rome (!) in: "nicht im Judenlande, sondern in der Heidenstadt des römischen Kaisers wird Petrus das Felsenfundament der Kirche Christi sein." /24/

Jezus neemt het initiatief. Hij lokt de antwoorden uit.[1] Hij vraagt aan zijn discipelen: "Wie zeggen de mensen, dat Ik ben?" - τινα με λεγουσιν οἱ ἀνθρωποι εἰναι;. De uitdrukking 'de mensen' - οἱ ἀνθρωποι - heeft volgens Bolkestein bij de synoptici altijd de betekenis van 'de buitenstaanders', 'de ongelovigen'. /26/ Ook op hen heeft Jezus' optreden indruk gemaakt: doch geen enkele buitenstaander ziet in Jezus het grote eschatologische gebeuren present. "Allen blijven staan voor een grens."

Volgens Grundmann legt Markus, in tegenstelling tot Mattheüs, de nadruk op het feit dat Petrus uitspreekt wie Jezus is, en dat Jezus hem "korrigiert, indem er statt vom Messias vom Menschensohn spricht und vom notwendigen Leidensweg dieses Menschensohns.". /27/
Petrus spreekt hier mede namens de andere discipelen bij wie ook de gedachte leeft dat Jezus de langverwachte Messiaanse koning is (vgl. Luk. 7:16, 7:39, 19:11, 24:19,21).
Simon spreekt als belijdenis der discipelen uit: "Gij zijt de Christus" - συ εἰ ὁ χριστος. Meer vermeldt Markus niet. Zijn bericht is opmerkelijk kort. Een ieder wist wat deze woorden inhielden.[2] "Jesus, als der messianische Prophet erwiesen und erkannt, ist zum messianischen König bestimmt." /29/[3]

De grondbetekenis van 'Messias' impliceert de goddelijke verkiezing en roeping tot een speciale taak, met een speciale verlening van kracht ter bekwaammaking.
In het Oude Testament heeft het woord מָשִׁיחַ - ὁ χριστος - 'de Gezalfde', nog niet de betekenis van de heilsmiddelaar van de eindtijd. Pas in latere tijd werd ' de Gezalfde' mede door de eschatologische betekenis van de koningspsalmen, een aanduiding voor deze heilsmiddelaar.

---

1) Geheel anders zijn de gesprekken van de rabbijnen met hun leerlingen. Daar vragen de leerlingen en geven de rabbijnen antwoord. /25/
2) Vgl. Van Leeuwen: "De beknoptheid van Markus behoeft niet te verwonderen, indien juist is, wat de overlevering meldt, dat hij in hoofdzaak de prediking van Petrus op schrift heeft gebracht." /28/
3) E. Schweizer spreekt over "Das Misverständnis des Petrus"./30/ Vgl. "Das Bekenntnis des Petrus ist unzulänglich, weil er nicht einsieht, dasz das Leiden zum Lebensweg des Messias gehört. Erst als Petrus das Leiden als Kennzeichen des Messias ablehnt, läszt Markus (8:33) Jesus den Petrus scharf tadeln und ihn Satan nennen. Die satanische Tat des Petrus besteht nich in seinem Messiasbekenntnis, sondern in seinem Versuch, Jesus zu einer Vorstellung der Messianität zu bringen, die das von Gott angeordnete Leiden Jesu und seinen Tod nicht anerkennt." /31/

Calvijn zegt over Petrus' belijdenis:
"Es ist ein kurzes Bekenntnis, aber es schlieszt die ganze Fülle unseres Heils in sich. Denn unter dem Namen "Christus" wird sein ewiges Königreich und Priestertum zusammengefaszt, wodurch er uns mit Gott versöhnt, mit seinem Sühnopfer die vollkommene Gerechtigkeit für unsere Sünden erlangt und uns, die wir in seinen Frieden und seinen Schutz aufgenommen sind, auch dabei bewahrt, uns verherrlicht und durch alle Arten seines Segens reich macht." /32/ De Christologie in een notendop.

Het begrip 'Messias' werd in het Oude Testament in tweevoudige betekenis gebruikt:

1) Gewoonlijk is 'de Gezalfde' de aanduiding voor de davidische heilskoning. Deze wordt in Ps.Sal. 17:32 en 18:5,7 als de 'Gezalfde des Heren' of in 4 Esr. (7:28, 12:32 en syr.Bar. 29:3 etc.) als 'de Gezalfde' aangeduid.
2) Daarnaast kan de aanduiding, zij het ook spaarzaam, de heilsmiddelaar van de eindtijd in het algemeen bedoelen. /33/

Ook de Qumrangemeente verwachtte 'de Gezalfde'. Volgens Zach. 4: 14 in dubbele gestalte: als een priester en een koning. Zij spraken volgens 1 QS 9:11 van "de Gezalfden, van Israël en Aäron". /34/
De titel 'Messias', die Petrus in zijn belijdenis aan Jezus geeft, drukt uit, dat Jezus de reeds eeuwen lang verwachte is.

Met W.L. Lane is te zeggen: "Peter's confession recognized that Jesus was the appointed agent of God whose coming marks the fulfulfilment of the divine promise and the realization of Israel's hopes. Of the deeper and more costly dimensions of messiahship, however, he had no intention." /35/

Het is opmerkelijk, dat Markus niet spreekt over een verwerping of over een aanvaarding door Jezus van deze belijdenis. Markus spreekt evenmin over een bijzondere roeping van Petrus (vgl. Mt. 16:17-20).[1)]

---

1) "Het uitvoerig spreken van Markus over Petrus' tekortkomingen aan de ene kant en zijn terughoudendheid in de beschrijving wat tot eer van Petrus zou kunnen zijn aan de andere kant laat zich het beste verklaren door aan te nemen, dat achter het evangelie zoals Markus het schreef de persoon van Petrus zelf stond.", aldus J.P. Versteeg /36/.

Enerzijds zwijgt[1] Jezus over de titel 'Messias', maar anderzijds corrigeert Hij Petrus.

Volgens Bolkestein is Cullman van mening, "dat Jezus door te zwijgen de vulling, die Petrus aan het begrip "Messias" geeft (vgl. 8:32), als een verzoeking afwijst. Jezus is terughoudend tegenover de titel "Messias" vanwege de politieke opvattingen daarvan." /37/

Aan de andere kant corrigeert Jezus Petrus en de overige discipelen door hen te verbieden over deze dingen te spreken.
Jezus wil nog niet de titel 'Messias' gebruiken, maar duidt Zichzelf aan als de 'Zoon des mensen' - ὁ υἱος του ἀνθρωπου - (8:31). Deze titel is niet, zoals 'Messias', geladen met nationale gevoelens, namelijk als de bevrijder van het juk der Romeinen.

Heeft echter Petrus werkelijk zo'n belijdenis afgelegd?
Zo ja, gebeurde het tijdens de openlijke werkzaamheid van Jezus of na Zijn opstanding, bijvoorbeeld toen Jezus aan Petrus verscheen?

Deze vragen brengen ons tot het probleem van "das Messiasgeheimnis"[2] zoals voor het eerst zo ontwikkeld wordt door W. Wrede in zijn gelijknamige boek.
Het zou te ver voeren om hier erg diep op in te gaan, maar we zullen proberen het probleem in het kort weer te geven.

Volgens deze theorie zou Jezus Zich reeds tijdens Zijn omwandeling op aarde als Messias beschouwd hebben, maar Zich slechts in de kleine kring van zijn discipelen als zodanig bekend gemaakt hebben, terwijl Hij Zich tegen een verder bekend worden van Zijn messiaanse waardigheid sterk verzet zou hebben. /41/

Waarom verbood Jezus een genezen melaatse (Mk. 1:43v), demonen (Mk. 1:34, 3:11v), Jaïrus en diens vrouw (Mk. 5:43), een doofstomme - door demonen bezeten, maar door Jezus genezen man - (Mk. 7:36) en Zijn discipelen - na Petrus' belijdenis - Zijn messianiteit bekend te maken?

---

1) Bultmann meent, dat Markus Jezus' antwoord wel gekend, maar onderdrukt heeft. /38/
2) Vgl. exkurs: "Das sogenannte Messias-Geheimnis und die markische Christologie", R. Pesch. /39/
Idem: "Het Messias-geheim en de zwijggeboden van Jezus", J. Schmid. /40/

Tegen deze messianiteit hebben Wrede en Bultmann bezwaren ingebracht. Volgens hen zou het Messias-geloof eerst uit het geloof in de opstanding zijn ontstaan. Jezus zou zelf geen aanspraak op de titel 'Messias' gemaakt hebben.

Wrede ontkent, dat al deze verboden van Jezus "historisch" zijn en beschouwt "der Gedanke des Messiasgeheimnisses im Zuge der christologischen Entwicklung des Urchristentums zustande gekommen" (volgens Pesch /42/).
Zo ook Bultmann en diens school, die echter deze "Geheimnistheorie" aan de evangelist zelf toeschrijven.
Bultmann leidt het verhaal 8:27vv af uit de Paaservaring van Petrus en spreekt over een geloofslegende[1] van de vroege gemeente.

Ook volgens A. Schweitzer is de scène 8:27vv onecht. Jezus heeft zich niet de Messias geweten, maar de Messias designatus. "De Messias is, aldus Schweitzer, een geheel toekomstige figuur. Hij hoort thuis in het Rijk Gods en van een presentie daarvan in Jezus wil Schweitzer niets weten. Pas de latere gemeente heeft het futuristische in de historische Jezus gelegd." /43/

J. Schniewind stelt hiertegen - volgens Goppelt - "Das Messiasgeheimnis war Wirklichkeit des Erdenwirkens Jesu." /44/
"Auf Markus selbst dürften die Sätze über das Messiasgeheimnis und seine Durchbrechung zurückgehen. /45/

---

1) Pesch geeft een overzicht van de verschillende opvattingen van literatuurgegevens, waartoe men Mk. 8:27-30 wil rekenen: "Der Katalog reicht von 'Glaubenslegende' (R. Bultmann) über 'Weggespräch' (E. Lohmeyer), 'story about Jesus' (V. Taylor), 'Schulgespräch' (Ferd. Hahn), 'Lehrgespräch' (O. Michel) und 'apophthegma' (H. Schürmann) bis zur negativen Bestimmung 'keine Petruslegende' (M. Dibelius)." /46/

Petrus volgens het evangelie naar Mattheüs

Het gebruik van de naam 'Simon' - Σιμων - en 'Petrus' - Πετροσ - is bij Mattheüs anders dan bij Markus[1].
Doet Markus ons vermoeden, dat de naamgeving plaatsvond, toen Jezus de Twaalven aanstelde (Mk. 3:16), Mattheüs verhaalt ons dat Jezus in een andere situatie Simon de bijnaam Petrus gaf. In Mt. 16:18 zegt Jezus tot Simon Bar-Jona: "Gij zijt Petrus" - συ εἰ Πετροσ[2].

Petrus nam, zoals we reeds zagen in het evangelie naar Markus, een belangrijke plaats in. Mattheüs heeft deze voorstelling overgenomen en nog verder uitgewerkt.

Zoals bij Markus is Petrus één van de twee discipelen die het eerst geroepen worden (Mt. 4:18-20) en zijn naam staat in de apostellijst op de eerste plaats[3] (10:2).

In het beeld dat Mattheüs ons van Petrus tekent, schijnt deze voorrangspositie van Petrus door 16:16b-19 nog een speciale kleur te krijgen.
"In den Augen des Mattäus ist es nur folgerichtig, wenn der Vorrang des Petrus von der Zeit des Wirkens Jesu auf die Situation der Kirche übergeht, zu der Mattäus spricht.
In dieser Kirche wird Petrus als der Fels gesehen, auf den die Kirche gebaut ist. Wenn Fragen auftauchen, die die Kirche betreffen, dann greift Petrus ein." /46a/
Petrus is het bijvoorbeeld, die Jezus vraagt, waarom de discipelen niet aan de joodse spijsvoorschriften gebonden zijn (15:15). Ook is het Petrus weer, die tot Jezus de vraag richt: "Here, hoeveel maal zal mijn broeder tegen mij zondigen en moet ik hem vergeven?" (18:21).
En ook de vraag, of de discipelen de tempelbelasting moeten betalen, wordt Petrus voorgelegd, die van zijn kant van Jezus uitsluitsel krijgt (17:24-27).

---

1) Bij Mattheüs wordt 'Petrus' ongeveer vijfmaal zo vaak als 'Simon' gebruikt, en dat gebeurt zelfs voordat de naam 'Petrus' in 16:18 gegeven of verklaard wordt. (Vgl. bv. Mk. 1:29-31 met Mt. 8:14-15) (Vgl. pag. 11, noot 1).
2) ὁτι hierbij opgevat als: ὁτι recitativum.
3) Mattheüs voegt zelfs voor de naam van Petrus nog het woord πρωτοσ in.

Mattheüs geeft daarentegen niet aan, dat Petrus de eerste onder de Twaalven was, die de opgestane Jezus gezien heeft (vgl. Mt. 28:16-17 met Mk. 16:7).

De vraag naar de verhouding tussen Petrus en de andere discipelen blijft moeilijk. Zoals bij Markus is Petrus ook bij Mattheüs de woordvoerder van de discipelen. In de beslissende belijdenis van Petrus, dat Jezus "de Messias, de Zoon van de levende God" - ὁ χριστος ὁ υἱος του θεου του ζωντος - is (16:16), stelt Mattheüs echter Petrus niet alleen als de woordvoerder van een algemene mening voor. Petrus is de ontvanger van een bijzondere goddelijke openbaring, waarvoor Jezus hem alleen zalig - μακαριος - spreekt (16:17).
"Petrus tritt bei Mattäus als Muster der Jüngerschaft ganz allgemein auf, aber darüber hinaus gibt ihm Mattäus einen Vorrang, der den anderen nicht Zuteil wird."[1] /47/.

Ridderbos daarentegen is van mening: "Hoewel Petrus hier alleen genoemd wordt, en de met zijn naam verband houdende woordspeling ook alleen op hem van toepassing was, ligt hierin niet opgesloten, dat Petrus een van alle discipelen onderscheiden opdracht kreeg, althans niet, dat zijn arbeid voor de fundering der gemeente en als gevolmachtigde des Heren, vs. 19, een exclusieve betekenis had. Elders, bijv. Eph. 2:20, Openb. 21:14, worden ook de andere apostelen het fundament van de nieuwe gemeente genoemd en worden de volmachten, die Jezus hier aan Petrus schenkt, ook aan hen, Joh. 20:21-23, en aan de Gemeente zelf, 18:18e.v., toegekend. Dat Petrus hier zo bizonder genoemd wordt, is vanwege zijn belijdenis, die, hoewel hij stellig de vertolking was van het geloof der discipelen in 't algemeen, toch door hèm op zulk een ondubbelzinnige wijze werd afgelegd." /49/

---

1) "Mattheüs heeft jarenlang het onderricht van Petrus gevolgd en zich in zijn evangeliebeschrijving daarvan bediend en daarbij aangesloten.", aldus H. Mulder /48/.

CHRISTUS LOOPT OVER HET WATER

Er zijn drie situaties in het evangelie naar Mattheüs, die noch bij Markus, noch bij Lukas parallellen hebben:

1) Het gaan van Petrus over het water, zijn zinken en zijn redding door Jezus (14:28-31).
2) De belijdenis van Petrus, dat Jezus niet alleen de Messias, maar ook de Zoon van de levende God is en Jezus' antwoord, dat uit een zaligspreking en uit een belofte aan Petrus bestaat (16:16b-19).
3) De vraag naar de betaling van de tempelbelasting - διδραχμα - en het bevel van Jezus aan Petrus, een vis te vangen, die in zijn bek een zilverstuk - στατηρα - zal hebben, ter betaling van de belasting voor Jezus en Petrus (17:24-27).

Uit deze teksten spreekt de innige verbondenheid van Petrus met Jezus.
Bultmann kenmerkt ze "als die einzigen Beispiele legendärer Einschübe in typisch mattaïsche Erzählung über das Wirken Jesu." /50/.

Mattheüs 16-18a: De belijdenis van Petrus

In welke periode van Jezus' leven moeten we het woord van Mattheüs 16:17vv plaatsen?

Cullmann komt tot de conclusie dat "das Wort Matth. 16:17ff höchst wahrscheinlich in die Leidensgeschichte gehört und urij sprünglich im Zusammenhang mit der Vorhersage der Verleugnung

des Petrus überliefert, aber von Matthäus in einen anderen Rahmen gestellt worden ist." /51/.
De schrijvers van "Der Petrus der Bibel" denken echter aan een "nachösterlichen Ursprung" /52/.

Volgens Dinklers vermoeden, heeft "die Urgemeinde das Wort dem Herrn in den Mund gelegt, um Petrus auf Grund der ihm geschenkten Ostererfahrung (1 Kor. 15:5) als den von Jesus bestimmten Führer der Gemeinde herauszustellen" /53/.[1)]

Ook E. Schweizer ontkent dat Mt. 16:18 inhoudelijk op Jezus terug kan gaan[2)], omdat het niet gesproken kan zijn in het verband, waarin Mattheüs het overlevert. Jezus bedoelde geen kerk, Hij plaatste ieder mens voor een persoonlijke beslissing tegenover Hemzelf. (Vgl. Gemeinde und Gemeinde-ordnung /56/ und NTD /57/.)

Wat betreft de Petra-tekst in vers 18 gaan Von Harnack en Otto nog een stap verder. Volgens hen zou het woord oorspronkelijk geluid hebben: "Über dich soll der Tod keine Macht haben.".
Een profetie dus van Jezus aan Petrus, "die ihm Dauer bis zur Parusie verheiszen habe und nach ihrer Nichterfüllung in ein Wort über die auf Petrus gegründete Kirche umgewandelt worden sei." /58/.

Met Cullmann is te kiezen voor de hoge ouderdom en de palestijnse oorsprong van deze pericoop /59/.
Mt. 16:18 kan niet in de latere Grieks-sprekende gemeente ontstaan zijn. Door dit zo te stellen is de Aramese achtergrond van dit vers het best verklaarbaar.[3)4)]

---

1) Als men aan Petrus zijn eerste en fundamentele positie onder de apostelen zou ontzeggen is juist Mt. 16:18 moeilijker te begrijpen. "Indien hij voor het besef der Christenen der eerste eeuw niet bijzonder gezaghebbend geweest is, wordt het vreemd, dat iemand Mt. 16:18 door Jezus zou laten uitspreken." /54/.
2) Zo ook Goppelt: "Das Petruswort in Mt. 16:17-19 hebt sich so weit von allen vergleichbaren Äuszerungen Jesu ab, dasz es nicht von ihm stammen kan: Es ist seiner literarischen Struktur nach eine kunstvoll gestaltete Antwort auf das Petrusbekenntnis." /55/.
3) "Das mit dem palästinischen Charakter der Verse gegebene hohe Alter der Tradition beweist natürlich noch nicht unbedingt, dasz der Ausspruch von Jesus stammen musz, aber mit dieser Feststellung ist doch eine wichtige Voraussetzung dafür gegeben." /60/.
4) Vgl. de eveneens Semitische uitdrukkingen: Bar-Jona (vs. 17); vlees en bloed (vs. 17) = 'mens'; binden en ontbinden (vs. 19) en het beeld van de rots als fundament (vs. 18).

De discussies over het primaat van Petrus en dat van de paus zijn ten nauwste verbonden met de exegese van Mt. 16:18: "En Ik zeg U, dat gij Petrus zijt en op deze petra zal Ik Mijn gemeente bouwen."
De Rooms-Katholieke uitleggers lezen hierin, dat Jezus Zijn kerk in Petrus en diens apostelambt heeft gefundeerd, dat Petrus een primaat heeft ontvangen, dat hij de eerste bisschop van Rome is geweest, dat de pausen zijn opvolgers zijn en dat Petrus nog steeds in hen voortleeft.
De Protestanten hebben hiertegenover gesteld, dat Petrus als persoon meermalen onevenwichtig is geweest en dat de gemeent van Christus niet op Petrus, maar op zijn goede belijdenis bij Caesarea Philippi is gebouwd.

"Alle Reformatoren stimmen also letzten Endes darin überein, dasz Petrus nicht als Person, sondern nur als Glaubender von Jesus Fels genannt worden sei. Der wahre Fels der Kirche sei Jesus Christus." /61/[1)]

Strack/Billerbeck /63/ sluiten zich bij de reformatoren aan, maar gaan van de vooronderstelling uit, dat de Griekse tekst fout is vertaald, namelijk uit een Arameese oertekst, die dan in "correct" Duits vertaald zou zijn: "Auch ich sage dir, ja dir, (dem) Petrus, -... auf diesen Felsen will ich meine Gemeinde bauen."
Met "Fels" is dan niet Petrus bedoeld, want "sie deuten den Felsen auf das Bekenntnis zu Messiaswürde und Gottessohnschaft Jesu, das Simon abgelegt hat, so dasz Jesus selbst, und nicht Petrus, der Felsen ist." /5/
Onder "deze petra" verstaan Strack en Billerbeck dus Jezus' Messiasschap en Zijn bestaan als Zoon van God.
De opvatting, dat met de petra van Mt. 16:18 niet Petrus, maar Christus zèlf bedoeld wordt, blijkt al bij Augustinus en Cyrillus van Alexandrië te vinden, is dus geen polemische uitvinding der Reformatoren geweest.[2)]

---

1) Vgl. Calvijn: "Petrus had in de naam zijner broederen beleden, dat Christus de Zoon Gods is. Op deze petra bouwt Christus zijn kerk: want dit is het enige fundament, zoals Paulus zegt (1 Cor. 3:11), buiten hetwelk geen ander gelegd kan worden." /62/
2) Vgl. voor de geschiedenis van de exegese van Mt. 16:17-19: Cullmann /64/.

Weer anderen, historisch-critici, meenden te moeten ontkennen - zoals we reeds hiervoor zagen - dat Mt. 16:18 echt is. Zij achtten het niet mogelijk, dat Jezus in plaats van het Koninkrijk van God, dat Hij verkondigde, een aardse kerk zou hebben willen stichten. Zij wezen erop, dat het woord ἐκκλησια (= gemeente; = קהל) alleen in Mt. 16 en 18 voorkomt en dat Markus over de petra-belofte volkomen zwijgt.

Cullmann wijst enerzijds verklaringen af, die hier het geloof of de belijdenis van Petrus zouden willen lezen /65/, anderzijds echter ook alle opvattingen, die hier niet alleen aan Petrus maar ook aan zijn eventuele opvolgers willen denken /66/. Nadat zo de baan aan beide kanten is vrijgemaakt onderstreept Cullmann, dat het hier om het fundament gaat, het begin dus van de bouw /67/. Christus kan dus op Petrus als fundament hebben gebouwd, zonder dat daarin ook maar enigszins opgesloten zou zijn òf dat Petrus in deze petra-functie opvolgers moet hebben, òf dat Christus meende met bouwen klaar te zijn bij Petrus' dood. Als het fundament dan maar gelegd is, heeft de Heer Zijn belofte aan Petrus vervuld.
Wat is dit fundament?[1] Petrus is de eerste, die de Opgestane gezien heeft. Hij is ook de eerste prediker der gemeente. Zijn prediking is het, waarop de kerk wordt gefundeerd. Na Petrus kunnen oudsten en opzieners komen om te waken, dat de gemeente bij dit apostolische woord blijft, maar het fundament is dan al gelegd /69/. Apostolische successie betrekt zich blijkens Joh. 17: 20 op allen, die door het woord der apostelen in Jezus geloven zullen.

Als we de pericoop van de belijdenis van Petrus vergelijken met Mk. 8:27-30, kunnen we concluderen dat Mattheüs ons een uitgebreider verslag geeft dan Markus:

1) Petrus belijdt Jezus niet alleen als de Messias, maar ook als de Zoon van de levende God (Mt. 16:16b).
2) Mattheüs voegt een zaligspreking van Petrus door Jezus aan het Markus-verhaal toe (Mt. 16:17-19)[2].

---

1) Interessant is de onderscheiding "Fundament en Volmacht" bij Ridderbos /68/.
2) Het is hier niet mogelijk om na te gaan of de stelling juist is, dat Markus het oudste evangelie is, en dat, zoals de schrijvers van "Der Petrus der Bibel" stellen "Mattäus Markus durch Einschübe erweitert hat." /70/.

Zowel bij Markus als bij Mattheüs speelt het gebeuren zich af in de omgeving - εἰσ τα μερη - (vgl. Mk. 8:27: de dorpen - εἰσ τασ κωμασ) van Caesarea Philippi, in Galilea, een merendeels "heidens" gebied.
"Wieder ist ein neuer Ort genannt, Cäsarea Philippi, das in der Nähe der Jordanquelle liegt. Vergleicht man die Ortsnamen nacheinander, so scheinen sie das Gebiet im Norden und Süden und Westen zu umgrenzen, das man das weitere urchristliche Galiläa nennen könnte; dieses so begrenzte Land ist das heilige Land des eschatologischen Evangeliums und der eschatologischen Erfüllung." /71/

De vraag[1] die Jezus aan Zijn discipelen stelt, luidt: "Wie zeggen de mensen, dat de Zoon des mensen is?" - τινα λεγουσιν οἱ ἀνθρωποι εἰναι τον υἱον του ἀνθρωπου; - (vgl. Mk. 8:27: τινα με λεγουσιν οἱ ἀνθρωποι εἰναι;, Luk. 9:18: οἱ ὀχλοι).
"Nu kan, wat tot nu toe verhuld moest blijven, onthuld worden, namelijk: Jezus, de Zoon des mensen, is de Christus, de Zoon van de levende God (vs. 16), nu nog voor de discipelen, straks volledig en voor iedereen in Jeruzalem." /72/.
De discipelen antwoorden op Jezus' vraag, wat de mensen, 'men', van Hem denken, met: Johannes de Doper, Elia, Jeremia of één der profeten: allen figuren uit het verleden. Jezus gaat niet in op de gegeven antwoorden. Het is duidelijk dat 'men' wel in eschatologische verwachting leeft, maar dat niemand in Jezus de Messias ziet.
Nu spreekt Jezus de discipelen persoonlijk[2] aan: "Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben?" - ὑμεισ δε τινα με λεγειτε εἰναι; -.
Nu gaat het erom hoe zíj Jezus zien.

Het antwoord wordt gegeven door Petrus, die hier voluit - Σιμων Πετροσ - genoemd wordt[3].

---

1) Het werkwoord ἐρωταω (hl.:impf. ἠρωτα) dat in de vertaling van het NBG weergegeven wordt met 'vragen', is meer dan een zuiver informatief vragen van iets aan iemand. Het is iets vragen met een bepaalde bedoeling: er komt achter dit vragen iets anders los (vgl. Mt. 19:13, 21:24).
2) ὑμεισ vooraan de vraag.
3) Om de woordspeling met zijn naam in vs. 17 voor te bereiden?

Hij antwoordt als discipel, mogelijk ook als woordvoerder van de andere discipelen, maar hij alleen wordt om zijn antwoord door Jezus zalig - μακαριος - gesproken (vs. 17). Petrus antwoordt: "Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God!" - συ εἰ ὁ χριστος ὁ υἱος του θεου του ζωντος. (Vgl. Mk. 8:29: συ εἰ ὁ χριστος; bij Luk. 9:20: τον χριστον του θεου; en volgens Joh. 6: 29: συ εἰ ὁ ἁγιος του θεου).

Petrus belijdt openlijk dat Jezus voor hem persoonlijk de langverwachte Messias is. Hij die de Zoon des mensen is, is de beloofde Messias, Hij is ook de Zoon van de levende God. In Hem spreekt, handelt, roept en verschijnt God zelf. "Het gaat hier om een samenbundeling van titels in de persoon van Jezus als een voorlaatste geheimenis van de presentie van God in Hem. Pas bij de kruisdood en de opstandig van Jezus uit de doden wordt dit geheimenis volledig ontsluierd." /14/.
Op Petrus' belijdenis antwoordt Jezus met de woorden: "Zalig zijt gij, Simon Bar-Jona, want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is." - μακαριος εἰ Σιμων Βαριωνα, ὁτι σαρξ και αἱμα οὐκ ἀπεκαλυψεν σοι ἀλλ' ὁ παθηρ μου ὁ ἐν τοις οὐρανοις (vs. 17).
Simon Bar-Jona[1] wordt 'zalig' - μακαριος - genoemd, omdat hij Jezus als de Messias heeft (h)erkend en dat openlijk heeft beleden. Dat is hem niet geopenbaard door 'vlees en bloed' - σαρξ και αἱμα[2] -, maar door de Vader.

Met deze woorden wordt Mt. 11:27 opnieuw opgenomen. Alleen God weet wie Jezus is en alleen God heeft dat aan Petrus kunnen openbaren (ἀπεκαλυψεν - aor.). Deze openbaring is in volle gang, Petrus heeft er deel aan gekregen, daarom is hij de uitverkorene, wat hem in een zaligspreking wordt verkondigd.
Met Grundmann is te zeggen: "Was der Vater an Simon getan hat, setzt der Sohn fort." /5/.

---

1) Zie pagina 4.
2) Een uitdrukking ontleend aan de joodse omgangstaal met de betekenis van: mens, meestal, zoals ook hier, in tegenstelling tot de onvergankelijke God /74/.

"En Ik zeg u, dat gij Petrus zijt,[1)]
en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen
en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen."
- κἀγω δε σοι λεγω ὅτι συ εἰ Πετροσ,
και ἐπι ταυτῃ πετρᾳ οἰκοδομησω μου την ἐκκλησιαν,
και πυλαι ᾅδου οὐ κατισχυσουσιν αὐτησ - (vs. 18).

God heeft aan Petrus geopenbaard dat Jezus de Messias en de Zoon van de levende God is. Jezus zelf voegt daaraan toe dat Hij op de rots zijn gemeente wil bouwen.

Wie of wat is die πετρα waarop Christus zijn ἐκκλησια wil bouwen?[2)] Lange tijd hebben protestantse exegeten geleerd, dat alleen het geloof van Petrus als rots kon zijn bedoeld[3)].
Anderen meenden dat onder deze petra Christus zelf moest worden verstaan of dat deze petra hier het feit van Jezus' Messiasschap en Jezus' bestaan als Zoon van God zou betekenen.

De bijnaam 'rots' heeft symbolische betekenis voor de daarmee aangeduide persoon. Het figuurlijk gebruik van het woord !rots' is zowel in het Oude Testament als in het Jodendom gebruikelijk. Niet alleen God is een rots (Deut. 32:4,15,18, Ps. 18:3, 31:4, 71:3) maar bijvoorbeeld ook Abraham (Jes. 51:1-21).
Interessant is een plaats uit de Midrasj Tanchoema bij Num. 23:9, volgens welke Abraham de rots is waarop God de wereld bouwt /77/.

---

1) Parallellen:
16:16: συ εἰ ὁ χριστοσ
16:18: συ εἰ Πετροσ
16:23: σκανδαλον εἰ ἐμου.

2) "Men heeft bij de exegese van dit woord meestal, voor zover mij bekend, vergeten te overwegen, dat Matthëüs zijn evangelie concipieerde na de val van Jeruzalem: met de wetenschap van de dood van Petrus en de martelgang der christenheid te Rome! De machten der onderwereld hebben haar, de gemeente, en met haar Petrus niet kunnen overweldigen.
Iedere evangelist interpreteert de historische, betekenisvolle woorden van Jezus naar eigen begrip en situatie.", aldus Van Stempvoort /75/.

3) Vgl. Van Itterzon: "De petra-belofte was niet op hemzelf (= Petrus) gefundeerd, noch op zijn apostolisch ambt, maar op zijn belijdenis, die hem door de Vader was geopenbaard. Jezus, en Hij alleen, zou Zijn gemeente bouwen, steen voor steen, en dacht hierbij het eerst aan Petrus, die de woordvoerder van alle apostelen was en die met zijn belijdenis de rots was, waarop de levende stenen voortaan zouden worden gelegd." /76/.

In welke zin kan nu Petrus de "rots" - πετρα - zijn, waarop Jezus Zijn gemeente - ἐκκλησια - bouwt?[1)]
Volgens Ridderbos: "als apostel van Christus en als de belijder van Zijn heerlijkheid, ... niet slechts, doordat hij zelf de eerste steen zou zijn van het nieuwe gebouw, waarbij de komende gelovigen zich dan zouden moeten aansluiten." /82/
Zo ook H. Bavinck: "De woorden 'deze petra' kunnen niet anders zien dan op den persoon van Petrus, maar een rots is hij en heeft hij bewezen te zijn door zijn belijdenis van Jezus als den Christus." /83/.
J. Schmid is eveneens van mening, dat met πετρα de persoon van Petrus is bedoeld, echter spreekt hij niet van Petrus als de eerste steen van het gebouw, maar als de rots, het fundament, waarop heel het gebouw rust.
"Omdat Petrus tot fundament van de Kerk is bestemd, daarom ontvangt Simon de bijnaam 'rots'. Daarmee is ook gezegd dat het bij deze Kerk werkelijk gaat om een nieuw gebouw, en niet om een bijzondere gemeenschap binnen het oude Israël. En daarom is deze kerkstichting ook niet alleen maar de verwerkelijking der idee van de heilige Rest uit Israël." /84/

Het gaat hier echter in de tekst over <u>Petrus als belijdend mens</u>, als iemand die van Godswege de goede belijdenis heeft afgelegd.
Met Nielsen is te zeggen: "Het is niet juist deze belijdenis van deze mens te scheiden. Het is Petrus die belijdt. Dezelfde Petrus die in vs. 22 alweer blijkt te falen, zoals hij eerder ook had gefaald, vgl. Mt. 14:28 vlg., en later opnieuw zal falen, vgl. Mt. 26:33 en 69-75 (vgl. ook Joh. 13:6-9 en Gal. 2:11 vlg.)." /85/.

---

1) Moeten wij hier aan het Godsvolk (c.q. volk van de Messias) in de algemene ideële zin van het woord denken, dan wel aan een bijzondere vormgeving daarvan, zoals bijvoorbeeld Kattenbusch, Schmidt e.a. menen, die van een "Messias - Jezus - Synagoge" spreken, waaronder zij dan een afzonderlijke organisatie van Jezus' discipelen binnen het geheel van de joodse gemeenschap verstaan? /78, 79/
We hebben echter in Mt. 16:18 ἐκκλησια in de algemene zin van het woord te verstaan, naar analogie van het Oudtestamentische קָהָל, dat in de LXX ook bijna steeds door ἐκκλησια wordt vertaald en dat de betekenis heeft van Godsvolk, Verbondsvolk.
Met Ridderbos is te zeggen: "Jezus spreekt hier dus van zijn gemeente, zijn volk, zonder daarmee nog een bepaalde of ook zelfs algemene organisatie aan te duiden. Het gaat hier over de ἐκκλησια in de ideële zin van het woord." /80/, vgl. Cullmann /81/.

Zo ook W.H. Velema: "De tegenstelling persoon - belijdenis gaat niet op. Het is niet òf de persoon òf de belijdenis. Het is: Petrus' persoon vanwege zijn belijdenis. Dit woord kan nooit de persoon los van zijn belijdenis betreffen." /86/.

Jezus noemt Petrus 'rots', het fundament, waarop Hij, de bouwmeester, Zijn gemeente zal bouwen - οἰκοδομησω -[1].
De gemeente die op deze rots gebouwd zal worden is het nieuwe volk van God, dat als een messiaanse gemeenschap door Jezus bijeengeroepen wordt.

De Rooms-Katholieke exegese heeft vs. 18 zodanig uitgelegd, dat hier door Jezus Christus het primaat van Petrus zou zijn geleerd. Het gaat in vs. 18b inderdaad om Petrus als belijdend mens. Maar de exclusiviteit die Petrus wil losmaken van de andere discipelen, vindt in vs. 18b geen steun (vgl. Nielsen /88/). Er wordt hier evenmin gesproken over opvolgers van Petrus.

Nielsen concludeert dat de betekenis van Jezus' woorden niet alleen ligt op de belijdenis (zoals de Protestanse exegese), noch op de persoon van Petrus alleen (zoals de Rooms-Katholieke exegese leert), maar op het woordenpaar: Petrus (met de woordspeling πετρα) - ἐκκλησια[2], Dat betekent dat de gemeente gebouwd zal worden op de rots die Petrus heet, de rotsman.
"Op hem zal tijdens zijn leven de gemeente door Jezus worden gebouwd: de eerste gemeente te Jeruzalem." /88/

Welke positie Petrus in de oudste gemeente heeft ingenomen wordt ons in de Handelingen en de Brieven verteld. Maar het zou onjuist zijn om enige exclusiviteit aan Petrus toe te kennen. In de oudste gemeente is geen sprake van een primaat van Petrus. Naast hem staat als een geestelijke tweelingbroeder Paulus[3] /88, 91/.
Lukas beschrijft in de eerste elf hoofdstukken van de Handelingen de 'handelingen van Petrus' en in de rest ' de handelingen van Paulus'. Zij hebben beiden hetzelfde werk verricht, geleid door één Geest, de Geest van Christus.

---

1) Futurum - toekomstig bouwen; een toekomstige, eschatologische handeling die Christus zal doen (vgl. ook Cullmann /87/).
2) Vgl. evenzo Cullmann /89/.
3) Ook in de kunstgeschiedenis zijn talloze voorbeelden bekend van de onafscheidelijkheid van Petrus en Paulus (vgl. voorbeelden bij Van Stempvoort /90/).

Petrus volgens het evangelie naar Lukas

Ondanks de vele overeenkomsten in het beeld, dat de drie synoptische evangeliën ons van Simon Petrus geven, zijn er toch onderling wel verschillen in de situaties waarin ons dit beeld van Petrus wordt getekend.

De evangelist Lukas zou de "Grundzüge des Petrusbildes" overgenomen hebben, maar er meer veranderingen in aangebracht hebben dan Matthëüs. Hij zou dit door verplaatsing en door weglating gedaan hebben /92/.

Simon Petrus staat voortdurend in het middelpunt van het evangelie naar Lukas (vgl. Luk. 5:1-11, 8:45, 22:8-61, 12:41, 22:31v, vgl. ook Hand. 1-15: 'de Handelingen van de apostel Petrus').

Drie scènes die Petrus betreffen, zijn specifiek voor Lukas, namelijk:

1) de wonderbare visvangst, die als raamvertelling dient voor de roeping van Simon (5:1-11).
2) het gebed van Jezus bij het Laatste Avondmaal waarin Hij Simon belooft, dat zijn geloof niet zal bezwijken en dat Petrus, als hij zich bekeerd heeft, zijn broeders moet versterken.
3) de overlevering dat de opgestane Heer aan Simon is verschenen.

Er is weinig onderscheid tussen het bericht van de genezing van Petrus' schoonmoeder bij Markus (1:29-31) en de weergave ervan bij Lukas (4:38-39). Alleen plaatst Lukas het later in zijn evangelie.

In plaats van "Simon en die met hem waren" (Mk. 1:36) - Σιμων και οἱ μετ' αὐτου - spreekt Lukas van "de scharen" - οἱ ὀχλοι -, die tot Jezus komen, om Hem te zeggen dat men Hem zocht (Luk. 4:42)[1].

Zowel Luk. 5:1-3 als Mk. 1:16-20 vermelden dat Simon een visser is aan het Meer van Gennesareth, maar Lukas vermeldt niet de naam van Simons broeder Andreas (vgl. Mk. 1:29).
In 5:4 verhaalt Lukas ons de roeping van Petrus en in 5:8 spreekt hij reeds van Simon Petrus[2]. Lukas brengt echter de roeping van

1) "Diese Änderung wurde wahrscheinlich durch die Tatsache notwendig, dasz im Lukas-evangelium Simon noch nicht berufen worden war, Jesus zu folgen." /92/
2) Geldenhuys spreekt van "a tremendous turning-point in Peter's life" /93/.

Petrus in verband met de wonderbare visvangst[1]. Petrus krijgt in vers 10 een belofte, namelijk, dat hij voortaan "visser van mensen" zal zijn. Jezus woord is geen bevel, maar een profetie, die het toekomstige werk van Petrus als apostel toezegt, en die nu reeds in vervulling gaat, "dasz Simon Petrus nun diese Fischerei aufgeben und sich dafür mit dem Einfangen von Menschen beschäftigen wird." /94/.

Als wij de roeping van de eerste discipelen in de drie synoptische evangeliën met elkaar vergelijken, zien we dat in Mk. 1:17 en Mt. 4:19 Jezus tot Simon en Andreas zegt: "Komt achter Mij en Ik zal maken, dat gij - ὑμας - vissers van mensen wordt.", terwijl Lukas Jezus tot Simon alléén laat zeggen: "Wees niet bevreesd, van nu aan zult gij - ἐσῃ = enkelvoud - mensen vangen." (Luk. 5:10).
Bij Lukas (5:1-11) zijn de twee door Markus verhaalde roepingstaferelen tot een enkele scène samengetrokken, waarbij Simon Petrus in het middelpunt staat. De zonen van Zebedeüs zijn bij hem slechts nevenpersonen, en Simons broer Andreas wordt niet eens genoemd.

In Luk. 6:14 ontvangen alle twaalf de titel "apostel"[2], maar Simon ontvangt speciaal - in Lukas slechts hij alleen - een nieuwe naam: Petrus. Lukas geeft echter geen verklaring van de "fundamentele" betekenis van deze naam.

Lukas komt met Markus overeen in de belijdenis van Petrus dat Jezus de Messias (Gods) is, verder ook in het bevel aan de discipelen om te zwijgen, en in de aankondiging van Jezus' lijden (vgl. Luk. 9:18-27 met Mk. 8:27-91 en Mt. 16:13-28).

Lukas stemt ook met Markus overeen, als Petrus zegt: "Zie, wij hebben het onze/alles prijsgegeven, en zijn U gevolgd." (vgl. Mk. 10:28-31 en Luk. 18:28-30).
Maar toch laat Lukas de vervloeking van de vijgenboom en de opmerkzaamheid van Petrus, die bij Markus wèl voorkomt, weg (vgl. Mk. 11:20-22, 13:3).
Lukas laat niet, zoals Markus, Petrus, Jakobus en Andreas vragen, wanneer de tempel verwoest zal worden, maar bij hem luidt het (21:7): "En zij (zonder nadere aanduiding) vroegen Hem en zeiden."

---

1) Deze wonderbare visvangst heeft geen parallellen bij Markus en Mattheüs.
2) Vgl. exkurs: "Der Begriff "Apostel" bei Lukas", G. Stählin /95/.

- ἐπηρωτησαν δε αὐτον λεγοντεσ -.

Het schijnt dat Lukas een gunstiger beeld van Petrus wil geven dan de evangelist Markus, vooral in de lijdensgeschiedenis. "Das entspricht der entschlossenen Absicht des Lukas, nach Möglichkeit alles auszulassen, was im Leben und Wirken des Petrus, ja der Apostel überhaupt, tadelnswert war." /96/

In Luk. 22:31-32 plaatst Lukas, nadat Jezus Petrus voorzegd heeft: "Simon, Simon, zie de satan heeft verlangd ulieden te ziften als de tarwe", de opmerking, dat Jezus ook voor Petrus gebeden heeft, opdat zijn geloof niet zou bezwijken. Als Petrus dan eenmaal tot bekering is gekomen, moet hij ook zijn broeders versterken.
In het volgende vers (33) is Petrus bereid om met Jezus in de gevangenis en de dood te gaan (vgl. Mk. 14:29,31).

Als Jezus met zijn discipelen naar de Olijfberg gaat (Luk. 22: 39-46), wordt Petrus niet met name genoemd en wordt hij ook niet wegens zijn slapen door Jezus berispt (vgl. Mk. 14:32-42 en Mt. 26:36-46).
Ook de verloochening wordt afgezwakt, want bij Lukas maakt Petrus zijn verloochening niet door zweren en vloeken nog erger, zoals Petrus volgens Markus doet (vgl. Luk. 22:57-61 met Mk. 14:68-71). Lukas brengt ons op de gedachte dat Jezus zelf getuige was van de verloochening door Petrus; hij is de enige evangelist, die ons vertelt, dat na de verloochening de Here Zich omkeerde en Petrus aanzag. "En Petrus herinnerde zich het woord des Heren ... En hij ging naar buiten en weende bitter." - -
(vgl. Luk. 22:61-62 met Mk. 14:72).

Petrus ontbreekt in de weergave door Lukas van de boodschap, die de jongeling bij het lege graf aan de vrouwen geeft (vgl. Mk. 16:7 met Luk. 24:5-7). Maar hiervoor in de plaats geeft Lukas ons een overlevering dat de opgestane Jezus aan Simon is verschenen (Luk. 24:34).

We kunnen tenslotte concluderen:
"Lukas läszt nicht nur in seinem Evangelium mehrere markinische Szenen aus, die dem Andenken des Petrus Abbruch tun könnten, die erste Hälfte der Apostelgeschichte räumt darüber hinaus, ..., Petrus eine hervorragende und lobenswerte Rolle in der frühen Kirche ein." /97/.

EPILOOG

Lukas, de evangelist die voor de heiden-christelijke gemeente schrijft, geeft een zeer welwillend beeld van de apostel Petrus.

De evangelisten Markus en Mattheüs schromen niet om ook Petrus' negatieve kanten te laten zien.

Mattheüs legt er sterk de nadruk op dat Petrus de rots is, waarop Christus Zijn kerk zal bouwen, terwijl Lukas in zijn evangelie als het ware een inleiding geeft op zijn handelingen der apostelen en wel op het eerste gedeelte hiervan, de handelingen van Petrus.

In alle drie de synoptische evangeliën komt duidelijk naar voren de vooraanstaande plaats die Petrus onder de andere discipelen heeft ingenomen. Vaak wordt hij getekend als de woordvoerder en verwoordt hij de gedachten van de overige discipelen.

Het is een wonder, dat Jezus zelfs mensen met een zo wisselende aard als Petrus heeft, toch in Zijn dienst wil gebruiken.
Als we zien op de ontwikkeling van Petrus' leven, mogen we zeggen, dat God in Zijn liefde en genade een mens wil aanvaarden zoals hij is, met het karakter dat hij heeft, maar dat door de werking van Gods Geest dit karakter, in Zijn dienst genomen, zo gevormd wordt dat het vruchten afwerpt tot Gods eer en tot opbouw van het lichaam van Christus.

LITERATUUR

- Cullmann, O.
Petrus, Jünger - Apostel - Märtyrer
München 1967[2].

- Cullmann, O.
Art. Petra en Petros, Kephas in: TDNT VI
Grand Rapids 1977[6].

- Der Petrus der Bibel
Eine ökumenische Untersuchung
Stuttgart 1976.

- Stempvoort, Prof.dr. P.A. van
Petrus en zijn graf te Rome
Baarn 1960[2].

- Mundle, W.
Art. Petra , Fels in: Theologisches Begriffs Lexicon zum N.T.
Wuppertal 1977[4].

Markus

- Bolkestein, Dr. M.H.
Het evangelie naar Marcus (PNT)
Nijkerk 1966[2].

- Calvin, Johannes
Evangelien-Harmonie 2. Teil
Neukirchen 1974.

- Grundmann, W.
Das Evangelium nach Markus
Berlin 1959[2].

- Lane, W.L.
The Gospel according to Mark (NLC)
London 1974.

- Leeuwen, Dr. J.A.C. van
Het evangelie naar Markus (KV)
Kampen 1964[4].

- Pesch, R.
Das Markusevangelium II (HTK)
Freiburg 1977.

- Schmid, J.
Het evangelie volgens Marcus (RNT - vert.)
Bilthoven 1963.

- Schweizer, E.
Das Evangelium nach Markus (NTD)
Göttingen 1976[14].

Mattheüs

- Grundmann, W.
Das Evangelium nach Matthäus
Berlin 1968.

- Lohmeyer, E. / W. Schmauch
Das Evangelium des Matthäus (KEK)
Göttingen 1967[4].

- Nielsen, Dr. J.T.
Het evangelie naar Mattheüs II
Nijkerk 1973.

- Ridderbos, Dr. H.N.
Het evangelie naar Mattheüs II (KV)
Kampen 1973[4].

- Schmid, J.
Het evangelie volgens Matteüs (RNT - vert.)
Bilthoven 1963.

- Schweizer, E.
Das Evangelium nach Markus (NTD)
Göttingen 1976[14].

Lukas

- Geldenhuys, N.
The Gospel of Luke (NLC)
London 1977.

- Rengstorf, K.H.
Das Evangelium nach Lukas (NTD)
Göttingen 1976[15].

- Schmid, J.
Het evangelie volgens Lucas (RNT - vert.)
Bilthoven 1963.

- Schürmann, H.
Das Lukasevangelium I (HTK)
Freiburg/Basel/Wien 1969.

Overige literatuur

- Bavinck, H.
Gereformeerde Dogmatiek IV
Kampen 1930[4].

- Blass/Debrunner/Rehkopf
Grammatik des neutestamentlichen Griechisch
Göttingen 1976[14].

- Bronkhorst, Dr. A.J.
Een monografie over de apostel Petrus in: Kerk en Theologie
1953, pag. 45-52.

- Calvijn, Johannes
Institutie, boek IV
Delft z.j.[7] (vert. Sizoo).

- Gilg, A.
Die Petrusfrage im Lichte der neuesten Forschung in: Theologische Zeitschrift
1955 - Heft 3, S. 185-206.

- Goppelt, L.
Theologie des Neuen Testaments 1.
Göttingen 1975.

- Itterzon, Dr. G.P. van
Het primaat van Petrus en de Paus in: Het kerkelijk ambt in geding
Kampen 1974, p. 70-76.

- Moule, C.F.D.
Some Reflections on the "Stone" Testimonia in Relation to the name Peter in: NTS II
1956, p. 56-58.

- Mulder, Dr. H.
Spporzoeker in Bijbelse landen
Amsterdam 1973.

- Mulder, Dr. H.
Gids voor het Nieuwe Testament
Kampen 1962.

- Ploeg, Prof.dr. J. van der
Vondsten in de woestijn van Juda
Utrecht 1959[3].

- Pop, F.J.
Bijbelse woorden en hun geheim
's-Gravenhage 1964[4].

- Ridderbos, Dr. H.
De komst van het Koninkrijk
Kampen 1972[2].

- Stählin, G.
Die Apostelgeschichte
Göttingen 1976[14]
Exkurs: "Der Begriff "Apostel" bei Lukas".

- Strack, H.L. / P. Billerbeck
Das Evangelium nach Matthäus
München 1956[2] MCMLVI.

- Unnik, W.C. van
In: Bijbels-historisch woordenboek IV
Utrecht/Antwerpen 1969, kolom 118.

- Velema, W.H.
Het Woord werkt door
Kampen 1973.

- Versteeg, J.P.
Het evangelie naar Markus: het evangelie van de Zoon des mensen
Apeldoorn 1976.

- Wikenhauser, A. / J. Schmid
Einleitung in das Neue Testament
Freiburg/Basel/Wien 1973[6].

- Mulder, H.
Petrus, Paus of Prediker, in: Bezinning
1951, p. 147.

REFERENTIES

/ 1/ Blass/Debrunner/Rehkopf: par. 53[2], S. 42; vgl. S. 43, noot 5.

/ 2/ Cullmann: Petrus, S. 16.

/ 3/ Cullmann: Petrus, S. 208f.

/ 4/ Cullmann: TDNT VI, p. 99.

/ 5/ Grundmann: Matthëus, S. 387.

/ 6/ Cullmann: Petrus, S. 18f.

/ 7/ Cullmann: Petrus, S. 19, noot 19.

/ 8/ Van Unnik in BHW IV, kolom 118.

/ 9/ Mundle in TBL, S. 313.

/10/ Cullmann; Petrus, S. 20f.

/11/ Mulder: Spoorzoeker, p. 162vv.

/12/ Cullmann: Petrus, S. 22, noot 22.

/13/ R. Eisler: Jesous Basileus ou basileusas, 1929, p. 67 (bij: Cullmann: Petrus, S. 21).

/14/ Nielsen II, p. 76.

/15/ Cullmann: Petrus, S. 21.

/16/ G. Dalman: Orte und Wege Jesu[3], 1924, S. 177 (bij: Cullmann: Petrus, S. 21f).

/17/ Cullmann: TDNT, p. 101.

/18/ Mulder: Gids, p. 129.

/19/ Mulder: Gids, p. 124.

/20/ Van Stempvoort, p. 8v.

/21/ Der Petrus, S. 58.

/22/ Der Petrus, S. 59.

/23/ Pesch, S. 30.

/24/ J. Dillesberger, IV, p. 42 (bij: Bolkestein, p. 174).

/25/ Pesch, S. 29 en Bolkestein, p. 174.

/26/ Bolkestein, p. 175.

/27/ Grundmann: Markus, S. 167.

/28/ Van Leeuwen, p. 102.

/29/ Grundmann: Markus, S. 168.

/30/ E. Schweizer, S. 88.

/31/ Der Petrus, S. 64.

/32/ Calvijn: Ev.-Harm. 2, S. 61.

/33/ Goppelt, S. 217.

/34/ Van der Ploeg, p. 104.

/35/ Lane, p. 291.

/36/ Versteeg, p. 3.

/37/ Cullmann: Christologie, S. 122-128
(bij: Bolkestein, p. 178, noot 14).

/38/ R. Bultmann: Die Geschichte der synoptischen Tradition,
(bij: Bolkestein, p. 178, noot 14). S. 276

/39/ Pesch, S. 36-47.

/40/ Schmid; Marcus, S. 191-196.

/41/ Versteeg, p. 12.

/42/ Pesch, S. 37.

/43/ Bolkestein, p. 177.

/44/ Goppelt, S. 225.

/45/ E. Schweizer, S. 27.

/46/ Pesch, S. 29 noot 1.

/46a/ Der Petrus, S. 93.

/47/ Der Petrus, S. 95.

/48/ Mulder: Petrus, Paus of Prediker.

/49/ H.N. Ridderbos, p. 11.

/50/ Bultmann: Die Geschichte, S. 379
(bij: Der Petrus, S. 71).

/51/ Cullmann: Petrus, S. 207.

/52/ Der Petrus, S. 77.

/53/ RGG^3 V, S. 248
(bij: TBL, S. 313).

/54/ Pop, p. 336.

/55/ Goppelt, S. 260.

/56/ E. Schweizer: Gemeinde und Gemeindeordnung, S. 16.

/57/ E. Schweizer: Matthäus, S. 218-220.

/58/ Von Harnack en Otto
(bij: Grundmann: Matthäus, S. 387f.

/59/ Cullmann; Petrus, S. 208.

/60/ Cullmann: Petrus, S. 209f.

/61/ Cullmann: Petrus, S. 182.

/62/ Calvijn: Institutie IV, 6.

/63/ Strack/Billerbeck, I, S. 731f.

/64/ Cullmann: Petrus, S. 177-190.

/65/ Cullmann: Petrus, S. 230.

/66/ Cullmann: Petrus, S. 231.

/67/ Cullmann: Petrus, S. 233.

/68/ H. Ridderbos: par. 37.

/69/ Cullmann; Petrus, S. 233f.

/70/ Der Petrus, S. 76.

/71/ Lohmeyer/Schmauch; S. 262.
/72/ Nielsen, p. 73.
/73/ Niet gebruikt.
/74/ Strack/Billerbeck, I, S. 730.
/75/ Van Stempvoort, p. 12.
/76/ Van Itterzon, p. 72.
/77/ Strack/Billerbeck, I, S. 732f.
/78/ H. Ridderbos, p. 308.
/79/ K.L. Schmidt: TDNT III, p. 527vv.
/80/ H. Ridderbos, p. 309.
/81/ Cullmann: Petrus, S. 211.
/82/ H. Ridderbos, p. 311.
/83/ Bavinck, p. 320.
/84/ Schmid: Matthëus, p. 303v.
/85/ Nielsen, p. 78.
/86/ Velema, p. 77.
/87/ Cullmann: Petrus, S. 216 en 221ff.
/88/ Nielsen, p. 80.
/89/ Cullmann: TDNT VI, p. 108.
/90/ Van Stempvoort, p. 153v.
/91/ Van Stempvoort, p. 154.
/92/ Der Petrus, S. 97.
/93/ Geldenhuys, p. 182.
/94/ Schürmann, S. 271.
/95/ Stählin, S. 28-29.
/96/ Der Petrus, S. 98.
/97/ Der Petrus, S. 99.